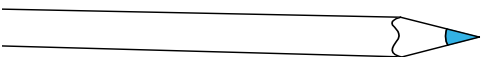

МОДУЛ 1: Еволюционно развитие

Сесия 2: Еволюционно развитие във всяка възрастова група

СЪДЪРЖАНИЕ

ЦЕЛИ.....	3
ЧАСТ 1: ЕВОЛЮЦИОННО РАЗВИТИЕ ОТ 0 ДО 4 ГОДИНИ	5
Стадий от 0 до 1 година.....	5
От 0 до 4 месеца.....	5
От 4 до 8 месеца.....	9
От 8 до 12 месеца	12
Стадий от 1 до 2 години.....	16
От 12 до 18 месеца	16
От 18 до 24 месеца	18
ЧАСТ 2: ЕВОЛЮЦИОННО РАЗВИТИЕ ОТ 4 ДО 7 ГОДИНИ	25
Стадий от 4 до 6 години.....	25
ЧАСТ 3: ЕВОЛЮЦИОННО РАЗВИТИЕ ОТ 8 ДО 12 ГОДИНИ.....	30
Стадий от 8 до 10 години.....	30
Стадий от 10 до 12 години	31
БИБЛИОГРАФИЯ	36

ЦЕЛИ

Целите на тази сесия са:

- Да представи подробно еволюционните характеристики на детството за всяка възрастова група.
- Да посочи по-значимите разлики и промени, които децата претърпяват във всяка възрастова група.

Въпреки че еволюционните промени обикновено настъпват на определена възраст, всяко дете се развива с различен темп. В този модул ще откриете **приблизително** представяне на уменията и способностите на детето във всяка възрастова група. Поради това те не трябва да се възприемат като точна характеристика.

Съдържанието на модула е разделено на същите области, които използвахме в предната сесия за еволюционното развитие. Тези области са:

- Физическо развитие
- Когнитивно развитие
- Езиково развитие
- Развитие на двигателните умения
- Емоционално развитие

Освен това дава информация за личната автономия на детето във всяка възрастова група.

ЧАСТ 1: ЕВОЛЮЦИОННО РАЗВИТИЕ ОТ 0 ДО 4 ГОДИНИ

Стадий от 0 до 1 година

От 0 до 4 месеца

Физическо развитие

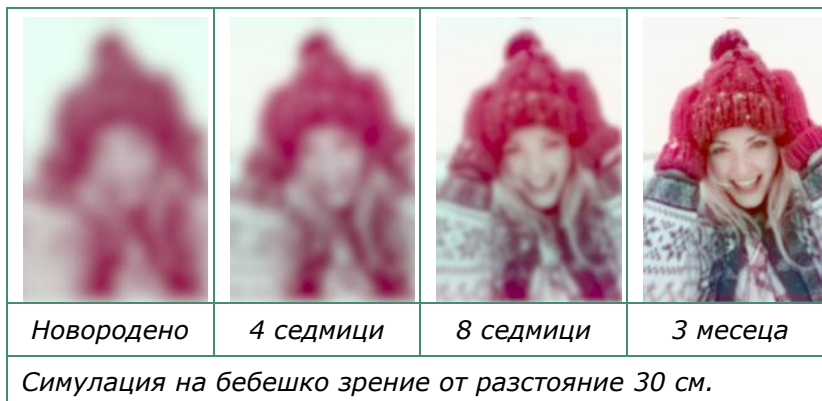
- Много новородени нямат апетит и губят малко тегло.

© ASEPRI

Зрение:

- Може да вижда още от раждането, но визуалното му възприятие е ограничено до различаване между светло и тъмно; не различава цветовете, но може да различи очертания и преден план.

Слух:

- Може да чува още преди раждането.
- След раждането е в състояние да обръща очи към мястото, откъдето долавя звука.
- Различава гласове.

Предпочитам сладки
миризми!

© <http://office.microsoft.com>

Когнитивно развитие

- Любопитно е и започва да проучва средата.
- Може да разпознава познати хора и предмети.
- Разпознава предметите, като ги поставя в уста.
- Свързва причината с нейното следствие (натиска клаксон и той издава звук)

© <http://office.microsoft.com>

Езиково развитие

- Ученето започва чрез заслушване в звуците.
- Издава гърлени звуци (2 месец), гука (3 месец) и вика (4 месец).
- Знае, че плачът получава награда, например храна (3 месец).

Развитие на двигателните умения

Груби моторни умения

Седнало положение

- До втория месец не може да задържа главата си.
- През третия месец държи главата си изправена.

© <http://office.microsoft.com>

	Главата пада назад	Главата пада напред
1 месец	Да	Да
2 месец	Да	Първо се задържа, след това пада
3 месец	Не	Не

Легнало положение

- Клони към фетална позиция с лице надолу или нагоре. Преобладаващия мускулен тонус е свиването, опъването на тялото се постига по-трудно. Тъй като ще стане по-лесно през следващия месец когато е нормално да се види едно 3-месечно бебе с опънат мускулен тонус.

© <http://office.microsoft.com>

- Когато е с глава надолу, извърта глава и задържа изправена, като се опира върху лактите си, до 45-90° (4 месец)
- Движи крачета сякаш кара колело.
- Проявява интерес към тялото си, открива и играе с ръцете си (3 месец)

Фини моторни умения

- Трудно му е да държи здраво предмети и ги изпуска: хватателен ефект или архаичен рефлекс на палмарен натиск.
- Ръцете са свити, но с приближаването на третия месец ги отваря все повече.
- Списък с възможностите на натиска заедно с еволюцията на зрението:

© BebeDue

		
© BebeDue	© http://office.microsoft.com	© BebeDue
Новороденото фиксира поглед, зрението е замъглено.	Следва предмети с очи, но не може да ги хване (1-3 месец).	Появяват се първи опити за волеви натиск (4 месец).

Емоционално развитие

- Разпознава майка си визуално.
- Демонстрира радост или недоволство като реакция към стимул (2 месец).
- Усмива се на човека, който се грижи за него в отговор на неговите стимули и издава звуци и се усмивва, когато играе с него (4 месец).

Лична автономия

Спане: спи през повечето време, като прекъсва съня си, само за да яде или да смени позицията.

Лична хигиена: като цяло обича моментите на къпане.

Любопитство

Новородените могат да различават мириза на майка си няколко часа след раждането. Когато памучен тампон с мириза на майка им бъде поставен до главата им, а от другата страна бъде поставен памучен тампон с мириза на друга майка, вероятността новородените да обърнат глава към памучния тампон на майка им е 100%.

От 4 до 8 месеца

Физическо развитие

Никнене на зъби:

- След 4^{ия} месец се появяват първите зъби на бебето - резците (предните зъби).

Зрение:

- След 6^{ия} месец зрителната способност е много близка до тази на възрастните.

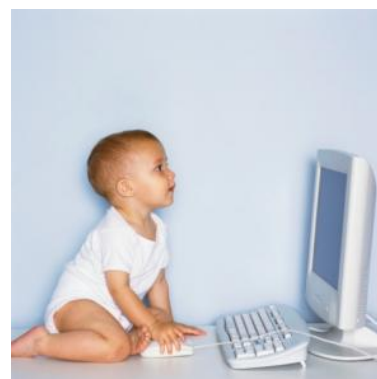

Слух:

- Обикновено търси източника на звуците и ги слуша внимателно.
- Реагира на различни тоналности, като изразява удоволствие или недоволство.
- Обича да имитира звуци и е очаровано, когато възрастен му покаже нови звуци.

Когнитивно развитие

- Продължава да проявява интерес към проучване на средата: разучава предметите, които му попадат в ръцете, от различни перспективи.
- Започва да разбира, че нещата не изчезват, защото вече не ги вижда.
- Започва да демонстрира памет за време, като си спомня за някои от своите предишни действия и събития (8 месец).
- Разбира значението на думи и жеста за отказ (8 месец).
- Забавлява се, като си играе само.

©<http://office.microsoft.com>

Езиково развитие

- Установява социален контакт, като издава безсмислени звуци: да-да, та-та, га-га (8 месец).
- Изразява протест и отказва да даде предмета, който държи.
- Използва 4 или повече срички.
- Може да каже мама, тати, въпреки че не разбира тяхното значение.

Развитие на двигателните умения

Груби моторни умения

Легнало положение

© BebeDue

- Когато е с лице надолу, първо повдига глава, като се опира на лакти, а по-късно и на ръце.
- Може да стои на ръце и крака, но все още не пълзи.
- Обръща се настрани, възпроизвежда плуване (4 месец).
- Когато е с лице нагоре, хваща краката си и ги пъха в устата (5 месец).

© <http://office.microsoft.com>

- Прави движенията "самолет" и "въртене на педали".
- Пълзи по корем, като се изтегля на ръце и крака. Това е началото на пълзенето.
- Когато е с лице надолу, лесно може да използва ръцете си, за да играе и да отдели едната си ръка от пода, за да хване кубче.

Готов съм да се обърна (от корем по гръб! Наобратно е по-трудно)

© <http://office.microsoft.com>

Седнало положение

- Когато бъде вдигнато в седнало положение, главата следва тялото.
- От 6^{ия} месец може да седи само с ръце напред или встрани и с подпрян гръб.
- Когато детето седи без опора, протегането на ръцете напред за предотвратяване на падане се нарича "парашутно" състояние.
- Когато седи подпряно, може да се наклони, за да хване предмет.

© tuctuc

Изправено положение

- Когато се държи изправено, то скача и прикляква. "Скачащо" състояние. Обича да стои право.

© <http://office.microsoft.com>

Фини моторни умения

- Хватателният рефлекс изчезва и започва волевото държане.
- Детето взема предмети с дланта на ръката си. По-късно ги хваща с палец и кутре.
- Ръцете остават отворени и пръстите могат да изпълняват по-прецизни действия, опитвайки се да грабне малки предмети с пръсти, дори и да не успее.
- Обича да пъха предмети в устата си, гледа какво е хванало и играе с него, като го прехвърля от една ръка в друга, в най-общи линии го усеща и докосва.

© BebeDue

Емоционално и социално развитие

- Усмивва се или е спокойно сред познати хора и реагира със страх или подозрение на непознати.
- Разпознава ядосани изражения и различни тонове на гласа.
- Разпознава тези, които се грижат за него.
- Усмивва се, когато се види в огледалото и разпознава себе си в образа.

Лична автономия

Спане: спи средно 16 часа на ден. Понякога му е трудно да придобие навика на нощното спане и не иска да бъде оставено само в креватчето.

От 8 до 12 месеца

Физическо развитие

Никнене на зъби: между 2 и 6 зъба.

Зрение:

- Зрението му е напълно развито, добра координация между очите и ръцете.
- Обича да гледа и да се втренчва.
- Следва с очи показалеца на възрастния, когато посочва към нещо.

Слух:

- Подобен на този на възрастните.
- Реагира на музика с движения на тялото, сякаш танцува.

© ASEPRI

Когнитивно развитие

- Наблюдение. Демонстрира любопитство да научава нови неща, обича да го учат.
- Разучаване. Може да наблюдава и обръща внимание на неща, които го интересуват, като прекарва много време върху това.
- Боравене. Трудно му е да стои мирно, иска да докосне всичко, което види или му привлече вниманието.
- Очакване. Предварително се усмихва на някои събития, които ще настъпят.
- Памет. Има добра памет и се изненадва, когато играчката, с която борави, изчезне, търси я, дори и когато е извън неговия поглед и понякога демонстрира гняв, ако не може да я намери. Помни къде се намират някои играчки.

© BebeDue

Моментът е подходящ да ме учат на разни неща, искам да се науча!!

Езиково развитие

- Съобщава какво иска, като го сочи с жестове, движения или издава звуци.
- Разбира забраните, заповедите и най-честите фрази, които възрастните използват с него.
- Обича да имитира звуци и произвежда много звуци, докато си играе или се обръща към познат.
- Използва 1 или 3 думи: та-ти, ма-ма, га-га, та-та...
- Много бебета изговарят първата си смислена дума на около 12-месечна възраст.

Развитие на двигателните умения

Груби моторни умения

Легнало положение

- Пълзи, като първо стои на ръце и колене, а по-късно - на ръце и стъпала.

©<http://office.microsoft.com>

- Обръща се много лесно и в двете посоки.
- Когато е с лице надолу, може да повдигне тялото си и да застане само на ръцете и върховете на стъпалата си.

Седнало положение

- Седи само и може да седне от легнало по гръб положение.

© tuctuc

© BebeDue

Изправено положение

- Изправя се и ходи самостоятелно, като се държи за мебелите. Може да пусне едната си ръка.
- Ходи, като възрастен го държи за двете ръце.

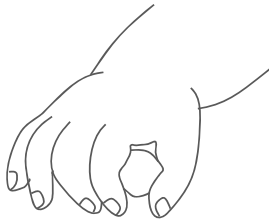

© tuctuc

©<http://office.microsoft.com>

Фини моторни умения

- Може да хване малък предмет с палец и показалец.
- Значението на устата като сетивен орган започва да намалява: повишава се тактилният и визуален интерес към нещата.
 - Показалецът обикновено се използва, за да посочи към всички неща, които привличат вниманието му.
- Правилно координира двете си ръце.
- Може да оставя предмети, за да вземе други и да даде предмети на други хора.
- Обича да изпуска, хвърля и сграбчва обекти, да ги прехвърля от едната ръка в другата, да пъха пръст във всеки предмет, който има отвори и дупки.

Емоционално и социално развитие

- Прегръща и целува възрастни и други деца.
- Отговаря, когато го повикат по име.
- Показва емоции: удоволствие, недоволство...
- Подчинява се на прости заповеди, когато са придружени с жестове и сигнали.

©<http://office.microsoft.com>

Лична автономия

Хранене: започва да проявява способности за самостоятелно хранене: яде бисквити или къшейчета хляб само.

Спане: спи през цялата нощ и през деня.

Лична хигиена: готово е да бъде научено да контролира нуждите си да уринира, като му се представи гърнето.

Обличане: протяга ръце при обличане на дрехи и подава крачетата, за да му обуят обувките (11 месец).

Стадий от 1 до 2 години

От 12 до 18 месеца

Физическо развитие

© ASEPRI

Никнене на зъби: от 6 до 12 зъба (горни странични резци, първи кътници, горни и долни)

Когнитивно развитие

- Продължава да проявява интерес към всичко, което намери, като го гледа, ближе, опипва, показва, хвърля.
- Харесва му някой да си играе с него и го учи на нови неща.
- Разпознава части от тялото си (глава, ръце, крака).
- Обича да прави някои неща само.
- Прави някои неща, като променя поведението си в зависимост от резултатите.

Езиково развитие

- Разбира значението на "да" и своето име.
- Казва две-три думи смислено, разбира значението на много думи.
- Може да казва „мама“ или „тати“ смислено.
- Обича да имитира звуци и го прави доста добре.

©<http://office.microsoft.com>

Развитие на двигателните умения

Груби моторни умения

- В общи линии мускулният тонус се е нормализирал. Непрекъснато се движи.

Изправено положение и ходене

- Върви хванато за ръка (12 месец), а по-късно и самостоятелно.
- Навежда се, за да вдигне предмет
- Пълзи без затруднение, дори може да се катери по стълби.
- Коленичи без помощ, може да се изправя само, но равновесието му не е достатъчно развито и често пада.
- Катери се на дивани, столове...
- Детето обича да: изпуска, дърпа, хвърля, бута. Хвърля топка, но често пада.

© <http://office.microsoft.com>

Фини моторни умения

- Борави фино и точно; ръцете започват да придобиват голяма умелост и да се движат без затруднение.

© tuctuc

- Може да сглобява части и да развива опаковани пакети.
- Обича да търси и взема малки предмети от пода, докосва предметите, за да ги разпознае.
- Драска и може да възпроизведе чертата, нарисувана от възрастен.

Емоционално и социално развитие

- Разпознава непознати хора, които са част от ежедневноста му среда.
- Разпознава често използвани предмети (лъжица, кърпа, гъба, играчки...).
- Приема отсъствието на родителите, но за момент може да протестира.
- Повтаря действия, които разсмиват или привличат вниманието.
- Обича да общува с другите, да му се обръща внимание, някой да играе с него.

Лична автономия

Хранене: може да дъвче почти автоматично и да се храни самостоятелно, макар и трудно; обича да докосва и слага храна навсякъде, както прави с играчките.

Обличане: започва да взема участие при обличането си.

Спане: спи 1 или 2 пъти през деня.

Лична хигиена: не контролира своя пикочен мехур или сфинктер, но осъзнава и предупреждава след уриниране или дефекация. Къпането се възприема като игра.

©<http://office.microsoft.com>

От 18 до 24 месеца

Физическо развитие

© Tuc Tuc

© <http://office.microsoft.com>

Никнене на зъби: има почти цялото първично съзъбие.

Когнитивно развитие

- Оралната активност (близване, хапане) намалява за сметка на телесната активност.
- Затвърждаване на причинно-следствените връзки. Така след няколко опита то ще знае, че ако натисне ключа, лампата ще светне.
- Обръща внимание на тук, сега и скоро. Не разбира минало/бъдеще.
- Разпознава себе си, познати хора и предмети на снимки.
- Започва да разбира, че едно нещо може да се символизира чрез друго.
- Може да разбира и изпълнява прости заповеди в рамките на своите двигателни умения, като например "донеси си шапката".
- Не харесва промените и им се противопоставя, егоцентризъм.
- Разпознава някои елементи, типични за настоящия сезон: дрехи и обувни артикули.
- Разширява знанията си за своето тяло, разпознава повече части (очи, нос, уста).
- Обича ръчни игри.

Езиково развитие

- Интересува се от нещата около него и иска да знае техните имена "Какво е това?", "За какво е това", "Как се казва?"
- Казва „не“ по по-убедителен начин.
- На възраст между 20 и 24 месеца казва първото си изречение.
- Използва 20-30 думи, преди да навърши 2 години.
- Продължава да обича да повтаря звуците и изреченията, които току-що е чуло.

Развитие на двигателните умения

Груби моторни умения

Изправено положение и ходене

- Разучава света, като покрива пространството чрез ходене, качване и слизане, катерене. Пространственото му разбиране се подобрява.
- Обикновено ходи уверено, започва да тича и да контролира движенията си в тази позиция.
- Качва се и слиза по стълбите, като го държат за едната ръка.
- Бяга с раздалечени ръце и крака и често пада.
- Може да рита, без да падне.
- Навежда се, за да вдигне предмети, без да падне.
- Тегли играчка на колелца
- Обича силови игри и премятания.

©<http://office.microsoft.com>

Фини моторни умения

- Придобива ръчна умелост, знае как да държи с палец и показалец, ръчната му координация като цяло е задоволителна.
- Добра координация на ръцете
- Обича да сочи с пръст

Емоционално и социално развитие

- Изразява емоциите си в общи линии чрез своето тяло, общува чрез бутания, удряния, оплаквания...
- Разпознава основните пространства от обичайната му среда (дома, детския център и др.).
- Играе с други деца, но за кратко време.
- Обича да взема участие в задачи, поставени от възрастните.
- Взема неща, принадлежащи на другите, крещи, ако някой му вземе нещата, но бързо забравя.
- Обича да го забелязват и да му обръщат внимание.

Лична автономия

Хранене: пие самостоятелно, хваща чашата с двете ръце, а на възраст около 2 години - само с една ръка. Храни се самостоятелно със затруднение. Колкото повече приближава 2-годишна възраст, толкова по-малко разлива и разсипва храна.

Обличане: обича да се облича самостоятелно, въпреки че има нужда от помощта на възрастните. Опитва се да влезе в дрехите си и успява с тези, които се обличат сравнително лесно.

©<http://office.microsoft.com>

лична хигиена.

Лична хигиена: може да се научи да си мие зъбите. Някои деца контролират сфинктера си със сравнителна лекота, но не постоянно. Разпознава някои средства за

Спане: спи около 12 часа и обикновено веднъж през деня.

Физическо развитие

© ASEPRI

Никнене на зъби: има почти цялото първично съзъбие.

Когнитивно развитие

- Осъзнава себе си, говори в първо лице.
- Започва да добива понятие за хората, които познава, и общува с тях. Разпознава на снимки всичките си най-близки хора.
- Може да си представи действието, което ще извърши, преди да го направи.
- Класифицира предметите по цвят, форма и размер. Започва да разбира понятието количество.
- Различава на картинки някои от тези понятия: човек, животно и растение.
- Разпознава много части от тялото си, може да ги сравнява и посочва.
- Знае някои пространствени (тук-вътре-върху-под-далеч...) и времеви (ден-нощ) понятия

©<http://office.microsoft.com>

Езиково развитие

- Голямо развитие в езиково отношение, бързо усвояване на думи.
- Може да каже изречение от 2-3 думи (2 години).
- Може да брой до 5 (3 години).
- Знае 3 до 4 цвята.

Обичам да задавам
въпроси на мама.
Мама знае всичко!

© <http://office.microsoft.com>

Развитие на двигателните умения

Груби моторни умения

- Без затруднение остава в легнало, пълзящо и изправено положение.

Изправено положение и ходене

- Кляка стабилно, навежда се и се изправя без затруднение.
- Бяга бързо, като не вижда какво има пред него (2 години); не може да контролира скоростта си, когато бяга или подтичва.

© SXC.hu

- Ходи уверено, включително и назад.
- Качва се и слиза по стълби, като редува краката си, първо с помощ (2 години), а след това без помощ (3 години).
- Скача на два крака или танцува (2 години) или скача на един крак (3 години).
- Катерене: лесно се покатерва върху столове или фотьойли.
- Може да върви на пръсти (2,5 години).
- Може да кара триколка (3 години).

Фини моторни умения

- Извършва дейности, свързани със завинтване, напасване и нанизване.
- Разгръща страниците на книга една по една.
- Използва ножици.
- Опитва се да закопчава и разкопчава дрехите си (3 години).
- Рисуване: драсканици.

© <http://office.microsoft.com>

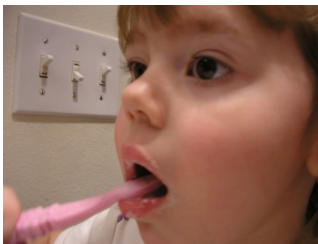
Емоционално и социално развитие

- Стадий на негативизъм. Често казва "не", за да се противопостави или да утвърди себе си.
- По-уверено е и иска да прави нещата само - "Аз сам!"
- По-общително е; играе с две или повече деца на своята възраст (3 години).
- Започва да проявява лични предпочитания сред връстниците.
- Добива разбиране за правилата за социално поведение и навиците на групите, към които принадлежи.
- На 2-годишна възраст има силно развито чувство за "мое" и слабо развито чувство за "твое", не може да споделя. На 3-годишна възраст започва да споделя.
- Много обича да имитира възрастните, наблюдава ги и повтаря тяхното поведение.
- Помага при събирането на неговите неща, когато му се каже да го направи къщи или в детския център.

© SXC.h

Лична автономия

© Morguefile

Хранене: обича да се храни само и почти не се цапа. Използва лъжица и вилица правилно. Пие самостоятелно, вече не използва бебешки шишета или чашки. Съобщава, когато е гладно.

Обличане: може да облича някои дрехи. Може да си обува обувките (без да връзва възли) с известно затруднение. Може да си сваля чорапите, панталоните и обувките без връзки. Започва да закопчава и разкопчава (3 години).

Лична хигиена: на възраст между 2 и 4 години почти е придобило навика да се изхожда през деня (иска да ходи до тоалетната, когато има нужда) и през нощта (учи се да контролира своя сфинктер). Мие си лицето без чужда помощ; мие си ръцете и зъбите под надзора на възрастен.

Спане: има определено време за лягане. По време на сън се върти много. Отказва се от навика да спи през деня.

Латералност

Латералността е предпочитанието, което почти всяко човешко същество показва към страна от своето тяло.

Латералност

През предходните стадии може да се наблюдават показания за латерализация, по-добър контрол над едната страна от тялото, в сравнение с другата при някои поведения или действия, но на тази възраст се наблюдава как едната страна от тялото контролира другата при някои действия. Латералното доминиране се утвърждава при някои деца на възраст между 3 и 4 години, докато при някои трябва да се почака до около 6-7 години.

ЧАСТ 2: ЕВОЛЮЦИОННО РАЗВИТИЕ ОТ 4 ДО 7 ГОДИНИ

Стадий от 4 до 6 години

Физическо развитие

© BebeDue

Никнене на зъби: първичното съзъбие е налице.

Когнитивно развитие

- Може да преброи 10 предмета по въображаем начин и да прави прости събирания.
- Разбира основните понятия размер, тегло, цвят, текстура, разстояние, време, положение.
- Може да планира нещата от днес за утре.
- Полага усилия да разбере социалната организация.
- Може да запомни мелодия.

Езиково развитие

- "Защо" и "Как" често се появяват във въпросите му.
- Езикът му има почти завършена структура и форма, говори много и обяснява доста добре.
- Съставя прости изречения, като използва определителни членове, предлози...
- Започва да разпознава буквите и може да ги пише.

Развитие на двигателните умения

Груби моторни умения

Изправено положение и ходене

- Бяга с лекота и може да спира внезапно.
- Редува и променя темпото.
- Скача: на един крак и на два крака едновременно.
- Запазва равновесие, стоейки на един крак за няколко секунди.
- Може да подхвърля топка, да я тупка.
- Учи се да кара колело и да скача на въже.

© <http://office.microsoft.com>

Фини моторни умения

- Умело използва ръцете си, използва по-добре върховете на пръстите си.
- Копира, нанася детайли и оцветява рисунките си.

Емоционално и социално развитие

- По време на игра обикновено не поддържа една и съща роля за дълго време.
- Говори за себе си, започва да критикува другите. Често има ирационални страхове: страх от тъмното, от по-възрастните, от пера...
- Започва да е малко самостоятелно и отговорно.
- Събира и сортира с помощ.

© <http://office.microsoft.com>

Лична автономия

Хранене: храни се разнообразно, макар че не му харесва. Борави с вилица и лъжица, но не и с нож. Поема отговорност за подреждане на масата.

Обличане: облича се и се съблича без чужда помощ. Обува се само, опитва да завързва връзките. Може да се закопчава и разкопчава. Носи мръсните дрехи до пералнята, сгъва и прибира дрехите си. Обича дрехите и преобличането.

Лична хигиена: знае как да мие и подсушава лицето си само. Може да мие зъбите си само. Знае как да си среше косата.

Спане: спи между 10 и 12 часа. Не спи през деня.

Физическо развитие

© BebeDue

Никнене на зъби: млечните зъби започват да падат, първите резци и кътници започват да се появяват.

- Физическото развитие е повече на ръст, отколкото на тегло.
- По-податливо е на инфекциозни болести.

Когнитивно развитие

- Повишено осъзнаване на себе си и на света.
- Обръща внимание на всичко, което го интересува.
- Започва да е в състояние да мисли логично.
- Трудно му е да избере измежду няколко варианта и двойни възможности (ела-иди, бързо-бавно).
- Обикновено повтаря едно действие непрекъснато, докато не го овладее.
- Обича да го хвалят и да печели във всичко. Център е на собствената си вселена.
- Определя ляво и дясно спрямо себе си.
- Обича да си измисля.
- Започва да натрупва неща (в смисъл на колекция).
- Започва да придобива способността да сортира и класифицира предмети по техните общи и конкретни характеристики.
- Понякога се отнася с играчките все едно са му истински приятели.
- Привлечено е от полуабстрактни символи, фокуси и супергерои. Интересува се от брака, произхода на бебетата, раждането, бременността, Бог...

Езиково развитие

- Оралният му език е почти като този на възрастните, граматически правилен.
- Появява се вътрешна реч, мисъл.
- Чете механично.
- Знае да пише името и фамилията си.
- Може да пише с главни букви и се учи да пише и с малки букви.

©<http://office.microsoft.com>

Развитие на двигателните умения

Груби моторни умения

- Детето постоянно извършва някаква дейност: катери се, пълзи, бие се... не се страхува от нараняване.
- Може да кара колело, да се пързала с ролери или кънки.
- Може да плува.
- Започва да се занимава със спорт и художествени дейности.

© King of glam

Фини моторни умения

- Увеличени ръчни способности: обича да сглобява и разглобява неща, да облича и съблича кукли...
- Умело се занимава със занаяти. Използва ножици, телчета, линия, четки.
- Борави с копчета и ципове.
- Може да се научи да завързва връзките си, въпреки че не всеки път успява.
- Рисуване: опитва се да спазва пропорции.

© Printing lessons

Физическо и социално развитие

- Демонстрира самостоятелност, но все още изпитва затруднения да направи избор.
- Затруднява се при овладяването на импулсите и социалните си отношения (6 години).
- Може да контролира чувствата си и себе си, но все още се нуждае от възрастен, който да го успокои.
- Влияе се много от това какво хората си мислят за него и внимава да не се излага на критика (7 години).
- Все още не е емпатично, но малко по малко започва да придобива тази способност.
- Търси одобрението на възрастните и връстниците.
- Има силно развито чувство за реципрочност "това за онова".
- Развива чувството си за етика.
- Все повече се интересува от пари, от купуване на неща и спестяване (7 години).

Обичам
тържествата!

© <http://office.microsoft.com>

Лична автономия

© <http://office.microsoft.com>

Хранене: повишава се големият апетит, който е имало на 5-годишна възраст, но продължава да предпочита проста храна. Показва по-малка склонност да се храни с ръце и започва да борави с нож.

Обличане: облича се почти самостоятелно, макар че е бавно и се разсейва.

Лична хигиена: мие зъбите си само. Има нужда да му се напомня за хигиенните навици (зъби, ръце). Обикновено се противопоставя на къпането, но след това му се наслаждава. Когато става през нощта, за да отиде до тоалетната, обикновено само се грижи за своите нужди. Проявява интерес да се сресва само, момичетата обичат косите им да се връзват на опашки или да се сплитат, както и да използват фибички.

Спане: обича компанията на възрастен, който да му помогне да си легне, въпреки че някои деца искат играчка за тази цел. Поема отговорност да си оправи леглото или да си подреди стаята.

ЧАСТ 3: ЕВОЛЮЦИОННО РАЗВИТИЕ ОТ 8 ДО 12 ГОДИНИ

Стадий от 8 до 10 години

Физическо развитие

© Tuc Tuc

Никнене на зъби: появяват се 4 предкътника.

Когнитивно развитие

- Вече може да различава ляво и дясно при другите, както и при себе си (8 години).
- Развива логическо мислене.
- Започва да разбира значението на относителните неща.
- Еволюция в паметта.
- Голяма креативност и изобретателна способност.

Езиково развитие

- Голямо развитие на езика, общува като възрастен.
- Подобрява писането.

Развитие на двигателните умения

Груби моторни умения

- Движенията са плавни и балансирани.
- Осъзнава собствената си стойка.
- Висока физическа активност и добра координация на тялото като цяло.

Фини моторни умения

- Координацията очи-ръце е добре развита; като цяло може да използва и двете си ръце независимо.
- Увеличава скоростта и плавността на движенията на пръстите си.
- Рисуване: започва да изобразява перспектива.

© King of glam

Емоционално и социално развитие

- Започва да се съмнява в правотата на своите родители и на възрастните като цяло.
- Склонно е да обсъжда, толерира заповеди с повишено затруднение.
- Учи се да решава проблеми, не иска да го гледят, сякаш е дете.
- Има нужда от голяма помощ, за да организира живота си, както и има склонност да се разпилява твърде много в своите мисли и дейности.
- Достатъчно умно е, за да си поставя собствени правила и може да измисля нови игри.
- Развило е емпатия.
- Обича колективни игри, все още се тревожи дали ще бъде прието от връстниците си.
- Избира си приятели от същия пол. Двата пола се отхвърлят един друг.
- С голяма лекота се отъждествява с герои от книги или филми.
- Обича да получава лични писма и да слуша разговорите на възрастните.

Лична автономия

Хранене: умело борави с всички прибори. Запознато е с маниерите на масата, въпреки че не ги спазва.

Обличане: може да връзва връзките си и да се облича напълно самостоятелно.

Лична хигиена: къпе се напълно самостоятелно без помощ: мие си главата, зъбите...

Спане: приготвянето за лягане вече не е проблем. Спи по-малко, средно десет часа на ден.

Стадий от 10 до 12 години

Физическо развитие

© Bolin Bolon

- Физическото и сексуалното развитие на двата пола започва ясно да се различава, при момичетата то е по-бързо.
- Сега започва най-важният растеж: увеличаване на ръста и теглото. При момичетата - между 10 и 12 години, а при момчетата - между 11 и 14 години.
- На 11 години обикновено достигат 75% от своя ръст на възрастен човек.
- Загубват способността за терморегулация: усещат, че им е твърде горещо или твърде студено.
- Лесно се уморяват.
- Склонност към инфекции: на ушите, синусит...

Момичета:

- Преживяват процес на смекчаване и закръгляне. Разширяване в областта на таза и изтъняване в кръста: силует във формата на оса. Гърдите започват да се развиват.
- Лицето се изпълва и става по-овално. Чертите, особено брадичката, са по-малко остри.
- Височината при момичетата варира силно.
- На 11 години се появява мъх в пубичната зона.
- Менструцията се появява на възраст между 10 и 15 години.

Момчета:

- Леко смекчаване и закръгляне на контура на тялото, особено около брадичката, врата и областта на гърдите. Натрупва мастна тъкан по хълбоците и гърдите.
- Явен растеж на костната структура: раменете, лопатките, ключицата и ребрата стават по-видими.
- Появява се мъх в пубичната зона.

Дизайн на детски продукти с цел повишаване на комфорта и функционалността

Когнитивно развитие

- Предпочита да запаметява, вместо да съпоставя и концептуализира.
- Способността да внимава е ниска.
- Предпочита да говори, гледа, чете или слуша, вместо да "работи".
- Затвърждава своята личност.
- Жизнено е, обича да изследва и не спира да говори.
- Държи много на справедливостта, особено по отношение на това как родителите се отнасят към него и неговите братя/сестри.
- Въображението спира да се развива, всяка информация трябва да се провери. Въпреки това се интересува от фантастични, утопични и невероятни неща.

Езиково развитие

- Задава много въпроси, за да определи само дали нещо е добро или не.

Развитие на двигателните умения

Груби моторни умения

Изправено положение и ходене

- Обича интензивната физическа активност (бяга, катери се, скача, пързала се, кара колело, макар че харесва и по-малко агресивни упражнения).
- Преживява голямо развитие в цялостната координация, като изпълнява по-сложни и специфични задачи (скокове, въртене, подскачания, смяна на посоката, хвърляне, хващане).
- Повишава скоростта на изпълнение на движенията, динамичната координация, по-голяма плавност и последователност на движенията.

©<http://office.microsoft.com> 1

Седнало положение

- Когато е в седнало положение, му е трудно да седи мирно непрекъснато.

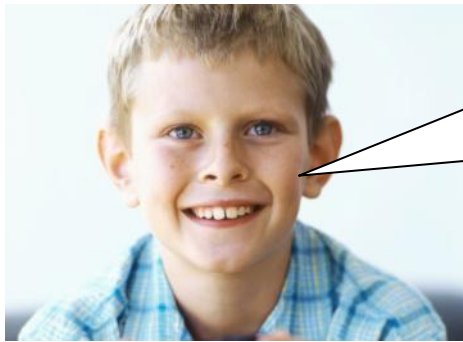
Фини моторни умения

- Координацията очи-ръце продължава да се подобрява от гледна точка на скорост, плавност и последователност.
- Ръцете са постоянно в движение. Например, ако държи предмет в ръцете си, то го подхвърля във въздуха и го улавя, докато лети.

Емоционално и социално развитие

Този период се нарича **детска зрялост**, като децата понякога демонстрират много детинско поведение, докато други се държат като тийнейджъри.

- Самостоятелни са, въпреки че мнението на групата все още означава много за тях. На тази възраст се зараждат всякакви клубове.
- Все още се интересуват повече от хората и нещата, отколкото от себе си. Отъждествяват се с хора от киното, шоубизнеса или спорта.
- Играта вече не е толкова важна; тя е последната им цел. Имат силен състезателен дух.
- Въпреки че имат по-малко страхове, не обичат да са сами.
- Незряла осъзнатост, променливи настроения.
- Въпреки че са в състояние да направи разлика между добро и лошо, задават много въпроси, за да вземат решение.
- Показват дълбока привързаност към родителите си. Обичат да си стоят къщи и да вземат участие в семейни дейности.
- Разликите в предпочитанията между момчетата и момичетата стават все по-очевидни.

Моите приятели са Джордж и Джеймс. Джордж бяга много бързо, а Джеймс може да се покатери на върха на дърво. И двамата значат много за мен!

© <http://office.microsoft.com>

Лична автономия

Хранене: маниерите на масата са правилни, но не и впечатляващи: използва приборите с юмрук, слага лакти на масата... Държи се добре пред гости и извън дома. Може да изпитва силен глад или обратно - да няма никакъв апетит. Предпочитанията към храната са отчетливи. Осъзнава, че може да има връзка между това, което яде и външния му вид.

Спане: на 10-годишна възраст има нужда да му се напомня, че трябва да си ляга. Спи средно 10 часа, като момчетата спят повече от момичетата.

Лична хигиена: от 11 години нататък хигиената придобива социално значение. Започва да осъзнава своя социален Аз и започва да се грижи за косата и зъбите си.

Обличане: започва само да избира дрехите си, макар че не е особено спретнато. Може да се преоблича по няколко пъти на ден. Взема участие при избора на дрехи, когато му се купуват такива.

БИБЛИОГРАФИЯ

- БАУЪР, Т.ДЖ.Р., *Развитието на малкото дете*. Мадрид. изд. „Дебате“, 1979.
- БРАЗЕЛТЪН, Т.Б., „Неонатално оценяване“ при С.И. Греспан и Г.Х. Полук. (ред.) „Хо̀да на живота“, т. I. *Бebето и ранното детство*, Отдел "Здравеопазване и обслужване на хората", 780-786, 1980
- БРУСА, М., БОНЕТ, К., *Психологическо развитие*. Училище за родители. Тема 1. Испанска асоциация за първична педиатрична медицинска помощ, 2004.
- КОСТА, М., ТОРЕС, Е., РОМЕРО, М., ФАБРЕГАТ, М., *Игри, играчки и ранна грижа. Указания за проектиране на детски играчки, полезни за психопедагогическа терапия*. Издава AIJU /Асоциация за изследване на производството на детски играчки/, 2008
- КРИСТОБАЛ МЕЧО, К. *Ранна грижа. Ангажимент за деца и техните семейства*. Издателство УОС, 2010
- ГЕЗЕЛ, А., *Детето на 5 и 6 години*. Буенос Айрес, Паидос, 1990.
- ГЕЗЕЛ, А., *Детето на 7 и 8 години*. Буенос Айрес, Паидос, 1987.
- ГЕЗЕЛ, А., *Детето на 9 и 10 години*. Буенос Айрес, Паидос, 1991.
- ГЕЗЕЛ, А., *Детето на 11 и 12 години*. Буенос Айрес, Паидос, 1991.
- ГОМЕС АРТИГА, А., ВИГЕР СЕГИ, П., КАНТЕРО ЛОПЕС, М.Х., *„Ранна намеса: оптимално развитие от 0 до 6 години“*. Издателска къща „Пирамиде“, Испания 2003.
- Програма Мрежи 47. Бебета: въображението на власт. На разположение в сайта: <http://www.redesparalaciencia.com/1694/redes/2009/redes-47-bebes-la-imaginacion-al-poder>
- Р. ЛЕФРАНСОА, Г. *Цикълът на живота*. Сенгейдж Лърнинг - Издатели, 2001
- ВИДАЛ ЛУСЕНА, М., *Ранна грижа. Практическо ръководство за стимулиране на дете от 0 до 3 години*. Издателство СЕРЕ, 2008.
- СУЛУЕТА РУИС ДЕ ЛА ПРАДА, М.И., МОЙЯ БЕРНАБЕУ, М.Т., *Програма за стимулиране на развитието на детето*. Издателство СЕРЕ, 2010.
- <http://tinyeyes.com/>
- Интервю с Алисън Гопник в сп. „Сийд“
http://seedmagazine.com/content/article/to_be_a_baby/